

УДК 553.99

О.П. Беліченко, кандидат геологічних наук, керівник відділу експертизи дорогоцінного каміння,
експерт International Amber Association
E-mail: lbgems@gmail.com

Ю.І. Ладжун, кандидат геологічних наук, головний фахівець відділу експертизи дорогоцінного каміння
E-mail: ladg1978@gmail.com

К.В. Татарінцева, кандидат технічних наук, головний фахівець відділу експертизи дорогоцінного каміння
E-mail: tatarintseva.k@gmail.com

Ю.Д. Гаєвський, головний фахівець відділу експертизи дорогоцінного каміння
E-mail: gud@gems.org.ua

О.В. Максютя, керівник відділу інформаційно-аналітичних систем, видавництва та друку
E-mail: oksana@gems.org.ua

М.О. Кравченко, головний фахівець науково-дослідної лабораторії
E-mail: kmikhailo96@gmail.com

Державний гемологічний центр України
вул. Дегтярівська, 38–44, Київ, 04119, Україна

Сучасний стан та динаміка розвитку ринку бурштину

(Рекомендовано доктором геологічних наук Деревською К.І.)

Проведено аналіз поточного стану ринку бурштину в Україні та інших країнах-експортерах, наведено відомості про запаси, родовища, видобуток. Описано шляхи реалізації бурштину-сировини (на відкритих аукціонах, біржових торгах на електронних торгових площадках, за допомогою прямих контрактів). Досліджено динаміку функціонування ринку бурштину протягом останніх років, проблеми та тенденції розвитку.

Ключові слова: бурштин-сировина, родовища, видобуток, реалізація.

Вступ

Пріоритетом екологічної політики на сьогодні є забезпечення раціонального та ефективного природокористування і збільшення відповідальності за порушення законодавства в цій сфері. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин» внесені зміни до Кримінального кодексу України щодо посилення покарання за незаконне видобування, збут, придбання, передачу, пересилання, перевезення, переробку бурштину [1]. Необхідно зазначити, що активізація роботи правоохоронних органів у боротьбі з нелегальним обігом бурштину призвела до значного збільшення об'ємів конфіскованого бурштину, наданого на гемологічну експертизу до

ДГЦУ, в тому числі продуктів проміжних стадій технологічного циклу переробки бурштину (далі – напівфабрикатів) та виробів, конфіскованих на нелегальних переробних підприємствах. Таким чином, розробка інструктивних матеріалів для виконання експертної оцінки напівфабрикатів з бурштину є актуальною і продовжує роботу з розробки документів щодо питань експертної оцінки бурштину.

У 2021 році в ДГЦУ розпочато ННТР «Розробка методичних засад експертної оцінки продуктів проміжних стадій технологічного циклу переробки бурштину».

Мета ННТР – розробка інструктивних матеріалів, які визначають перелік, послідовність та зміст відповідних експертних операцій під час виконання експертної оцінки напівфабрикатів.

Під час виконання першого проміжного етапу ННТР було проведено аналітичний огляд, опис, аналіз та узагальнення поточного стану ринку бурштину в Україні та основних країнах-експортерах. Результати проведених досліджень узагальнено в цій публікації.

Метою роботи є аналіз сучасного стану ринку бурштину в Україні та інших країнах-експортерах, дослідження динаміки його функціонування протягом останніх років, проблем та тенденцій розвитку.

Виклад основного матеріалу

Найбільш вивченою і багатою на бурштин (сукциніт) є Балтійсько-Дніпровська бурштиноносна субпровінція [2]. Рідкісні знахідки бурштину за межами зазначеної території пов'язані з його природним поширенням поверхневими водами та льодовиками.

Характерною особливістю субпровінції є наявність в її межах численних морських розсипів, які мають промислове значення. Сьогодні вона дає більше 90 % усіх викопних смол, переважну частину яких становить бурштин з Пальмікенського (Приморського) родовища, розташованого на західному узбережжі Калінінградського півострова біля селища Янтарне (Росія), бурштин з родовищ України та Польщі. Промислова розробка родовищ бурштину ведеться в Україні, Польщі і Росії.

Україна

Родовища та прояви бурштину виявлені у правобережній частині Полісся – в Прип'ятському бурштиноносному басейні (північна частина Волинської, Рівненської, Житомирської і Київської областей).

З 1993 року почалась розробка родовищ бурштину в Україні, яка має значні запаси і є другою країною світу за обсягом видобутого бурштину. Сумарні балансові запаси бурштину складають за категорією $A+B+C_1$ – 36594,1 кг, за категорією C_2 – 1394209,55 кг (табл. 1) [3].

ниці, Томашгородське, Вирка, Дубівка у Рівненській області; родовища Маневицьке-1, Маневицьке-2, Камінь-Каширське-1, Камінь-Каширське-2 у Волинській області; Білківське родовище (Білківська ділянка) та родовище Вікторівка в Житомирській області,

Розробляються: Клесівське родовище – ділянка Пугач експлуатується державним підприємством «Бурштин України», ділянка Федорівська – ТОВ «Технобуд»; родовище Володимирець Східний – ТОВ «Центр "Сонячне ремесло"»; родовище Маневицьке-1 – КП «Волиньприродресурс»; ділянка Замисловицька – ТОВ «Райт Солюшн»; ділянка Олексіївка – ДП «Укрбурштин» ДАК «Українські поліметали».

У 2016-2020 роках отримані спецдозволи на видобування бурштину Західної частини ділянки Каноничі (ТОВ «Інклюз-8»), південно-східної ділянки родовища Золоте (ТОВ «РЕД.МЕТ»), ділянок Залісся (ТОВ «Землересурсінвест»), Західна перша, Західна друга (ТОВ «Бурпром») в Рівненській області, родовищ Маневицьке-2, Камінь-Каширське-1, Камінь-Каширське-2 у Волин-

наданих спеціальних дозволів у межах Рівненської і Житомирської областей.

У Рівненській області отримані спецдозволи на проведення геологічного вивчення надр (зокрема ДПР): ДП «Укрбурштин» ДАК «Українські поліметали» – ділянка Олексіївка, ТОВ «РЕД.МЕТ» – ділянка Вирківська та родовище Золоте, ТОВ «Георесечінг» – ділянка Чудель, ТОВ «Зірка Рівненщини» – ділянка Вири, ТОВ «Землересурсінвест» – ділянка Залісся, ТОВ «Кністергруп» – ділянка Селище, ТОВ «Бурпром» – ділянки Західна перша, Західна друга.

У межах Житомирської області отримані спецдозволи: ТОВ «Амбер Холдинг» – ділянок Зимухінська та Козюлівська; ТОВ «Компанія "Надра Галичини"» – ділянки Тетерівська; ТОВ «Гід груп» – ділянки Семенівська; ТОВ «Райт Солюшн» – ділянок Стрілька, Правобережна та Замисловицька; ТОВ «Деревообробна Євроліс» – ділянки Біла.

Дослідно-промислова розробка проводилась у межах ділянок Олексіївка (Рівненська область), Замисловицька та Семенівська (Житомирська область).

Таблиця 1. Розподіл обсягу запасів та видобутку бурштину за адміністративними областями [3]

Назва області	Кількість родовищ			Запаси на 01.01.2020, кг				Погашення в 2019 р., кг		
	Всього	у тому числі		Всього		у тому числі, що розробляються		Всього	у тому числі	
		розробляються	розвідка з ДПР	$A+B+C_1$	C_2	$A+B+C_1$	C_2		Видобуток	Втрати
Всього в Україні	16	9	2	36594,09	139209,55	36594,09	1170501,23	2818,84	2818,84	-
Волинська	4	4	-	-	999621,00	-	999621,00	-	-	-
Житомирська	2	1	1	-	36752,80	-	-	1859,00	1859,00	-
Рівненська	9	4	1	36594,09	357835,75	36594,09	134741,23	959,84	959,84	-

Державним балансом запасів корисних копалин України враховуються 16 родовищ, 9 з яких розробляються, 5 – не розробляються, 2 – розвідуються, і на яких проводилась дослідно-промислова розробка [3].

Враховуються родовища: Клесівське, Вільне, Володимирець Східний та Золоте (Південно-Східна і Центральна ділянки), Західна частина ділянки Кано-

нської області (КП «Волиньприродресурс»), Білківського родовища (Білківська ділянка) в Житомирській області (ТОВ «Екологічні технології і будівництво»), але видобуток бурштину на цих родовищах не проводився.

Геологічне вивчення ділянок надр, зокрема дослідно-промислова розробка (далі – ДПР), ведеться відповідно до

Інформація щодо легального видобутку бурштину в Україні у 2000-2020 роках наведена в таблиці 2. У 2020 році, за відомостями ДНВП «Геоінформ України» було видобуто 6353,53 кг бурштину, це найбільша кількість з 2000 року.

19 грудня 2019 року Верховна Рада ухвалила у другому читанні та в цілому законопроект «Про внесення змін до

Таблиця 2. Легальний видобуток бурштину в Україні у 2000-2020 роках

Рік	Річний видобуток, тонни	Рік	Річний видобуток, тонни	Рік	Річний видобуток, тонни
2000	0,44	2007	3,1	2014	2,6
2001	2,4	2008	2,4	2015	4,9
2002	3,5	2009	—	2016	3,1
2003	2,0	2010	—	2017	2,4
2004	2,7	2011	—	2018	—
2005	2,7	2012	—	2019	2,8
2006	2,9	2013	2,6	2020	6,3

деяких законодавчих актів України щодо урегулювання питання видобутку бурштину» [1]. Закон урегулює відносини стосовно користування надрами з метою видобування бурштину та спрямований на припинення незаконного видобутку, а також на створення сприятливих умов для розвитку в Україні бурштинової промисловості, залучення в цю галузь інвестицій і нових технологій, зростання рівня життя населення в місці видобування бурштину, забезпечення охорони довкілля під час видобутку та рекультиватії порушених земель. Того ж дня парламент ухвалив у першому читанні законопроект про зниження розміру рентної плати за користування надрами для видобутку бурштину з 25 до 10 % [4].

У липні 2020 року в системі електронних торгів «Prozorro.Продажі» вперше на торги були виставлені спеціальні дозволи на геологічне вивчення бурштиноносних надр, у тому числі ДГП родовищ, з подальшим видобуванням бурштину (промисловою розробкою родовищ) строком на п'ять років, що передбачено змінами Кодексу України про надра, прийнятими у грудні 2019 року. Обидва об'єкти знаходяться біля с. Олексіївка Сарненського району Рівненської області. Аукціони продемонстрували високу зацікавленість бізнесу до цієї корисної копалини: так, ціна на ділянку Західна перша зі стартової 319 600 грн зросла до 29 000 000 грн (зростання у 90 разів), ділянка Західна друга реалізована за 12 630 000 грн (зростання в 37,9 раза). Всього у першому аукціоні взяли участь 4 фірми, а в другому – 6. Переможці отримали спеціальні дозволи на 5 років [5].

Всього у 2020 році було підготовлено до продажу понад 40 ділянок надр з покладами бурштину. Об'єкти запропоновані в Житомирській і Рівненській об-

ластях. Загальна площа ділянок з початковою вартістю понад 10 млн гривень становить близько 300 га. На аукціонах продано 11 ділянок. Загальна сума очікуваних надходжень становить 50 млн гривень. Більшість об'єктів підготовлено відповідно до оновленого законодавства: площа до 10 га, 5-річний дозвіл на розвідку та видобування [6]. За відомостями Державної служби геології та надр України в першому кварталі 2021 року на електронних торгах з продажу спеціальних дозволів було продано 21 лот з покладами бурштину [7].

Загалом кількість виданих спеціальних дозволів на геологічне вивчення бурштиноносних надр, у тому числі ДГП родовищ, збільшилося з 2 у 2014 році до 7 у 2020 році.

Реалізація видобутого бурштину переважно здійснюється за прямими контрактами.

Продаж бурштину-сировини через систему електронних торгів «Prozorro» не мала успіху [8]. 25.03.2019 на сайті «Prozorro.Продажі» вперше було заявлено про проведення аукціону з продажу бурштину. Лоти: бурштин-сировина ситового сортування (фракція -4 мм, 4-8 мм). Всього пропонувалося 60 кг. Дата проведення аукціону 15.04.2019. Аукціон не відбувся через відсутність покупців.

06.04.2020 на сайті «Prozorro.Продажі» було оголошено про проведення аукціону з продажу бурштину. Лоти: бурштин-сировина (фракцій до 2 г, 2-5 г, 5-10 г, 10-20 г, 20-50 г, 50-100 г, 100-200 г) загальною кількістю 100 кг, бурштинова пудра – 100 кг, бурштин полірований (фракцій до 2 г, 2-5 г) – 240 кг. Аукціон не відбувся. Повторний аукціон, заявлений 21.05.2020, також не відбувся.

З кінця 2020 року видобутий бурштин реалізується на відкритих аукціонах. У жовтні 2020 року вперше в Укра-

їні було проведено відкритий аукціон з продажу бурштину-сировини. Каміння, виставлене на аукціоні, було видобуто Комунальним підприємством «Волинськ-природресурс», яке належить Волинській обласній раді. Воно стало першим і наразі єдиним комунальним підприємством в Україні, яке отримало дозвіл на видобуток бурштину. У таблиці 3 наведено відомості чотирьох аукціонів. На четвертий аукціон, який відбувся у березні 2021 року, було зареєстровано 23 учасники з України, Польщі, Литви, Гонконгу та ОАЕ. Проведення п'ятого аукціону попередньо заплановане на 30 квітня 2021 року [9].

Таблиця 3. Відомості щодо проведених аукціонів з продажу бурштину в Україні

№ аукціону	Дата проведення	Продано, г	На загальну суму, грн
1	16.10.2020	627 004	21 650 000
2	27.11.2020	239 261	4 635 000
3	26.02.2021	334 056	3 569 010
4	26.03.2021	236 515	2 080 256

Таким чином, проведений аналіз свідчить про позитивні зміни, які відбуваються на ринку бурштину України в 2019–2020 роках.

Внесені зміни в законодавство щодо видобутку бурштину, спрощено придбання спеціальних дозволів на геологічне вивчення бурштиноносних надр, у тому числі з ДГП, з подальшим видобуванням бурштину строком на п'ять років у системі електронних торгів «Prozorro.Продажі», знижено розмір рентної плати за користування надрами для видобутку бурштину з 25 до 10 %. Кількість спеціальних дозволів, реалізованих через систему електронних аукціонів постійно збільшується, тільки в першому кварталі 2021 року їх продано більше ніж за весь 2020 рік. Вперше бурштин-сировина реалізується на відкритих аукціонах, у тому числі шляхом дистанційної участі у торгах. Було проведено чотири аукціони, на яких реалізовано 1 436,836 кг бурштину на суму 31 934 266 грн.

Росія

Найбільше у світі розсипне родовище бурштину Пальмнікенське (Приморське) знаходиться в Калінінградській області Росії. Розробку Пальмнікенського родовища було розпочато в

1650 році, в 1781 році почала працювати перша шахта для підземного видобування, а на початку XIX століття було закладено перші кар'єри для відкритої розробки. Зараз розробка ведеться кар'єрним способом. Приморське родовище має підраховані і затверджені запаси за категорією A_2+B+C_1 у кількості 118 тисяч тонн і перспективні запаси за категорією C_2 в кількості 52 тисячі тонн [10, 11].

Родовище розробляє підприємство «Калінінградський бурштиновий комбінат» (далі – КБК), яке було утворено в 1947 році на руїнах «Кенігсбергської бурштинової мануфактури». Період процвітання комбінату пов'язаний з масованим нарощуванням виробництва бурштинових виробів у радянські роки (найбільша кількість сировини була видобута на КБК у 1989 році – 820,0 тонн). У 1990-х роках підприємство вступило в смугу затяжної кризи, пов'язаної з низкою реорганізацій.

У 2012 році розпочався поступовий вихід з кризи, який пов'язаний з процедурою перетворення державного підприємства в акціонерне товариство з передачею 100 % акцій у Держкорпорацію «Ростех». З 2014 року почалася зміна торговельно-збутової політики та модернізація процесу видобування бурштину, що привело до стабільного підвищення кількості видобутого бурштину (табл. 4).

Відкриті очні аукціони для переробників бурштину відбуваються з 2017 року [13]. Їх кількість досягла 10 в 2019 році, коли було реалізовано 17,6 тонн бурштину.

З 2016 року проводяться біржові торги на електронній торговій площадці АТ «Біржа "Санкт-Петербург"» [14]. У 2019 році через систему електронних торгів було реалізовано 450 тонн бурштину, 60 % продаж припало на внутрішній ринок.

З 2017 року проводяться відкриті аукціони з реалізації унікального бурштину масою більше 1000 г, бурштину з інклюзами та бурштинових «крапель». Інформація щодо знахідок унікального бурштину наводиться на сайті КБК – у 2016 році видобуто 14 зразків, у 2017 – 19, у 2018 – 17, у 2019 – 18, у 2020 – 20.

У 2016 році на КБК була розроблена нова редакція стандарту «Янтарь. Стандарт организации (новая редакция)» (далі – Стандарт КБК), у 2017–2020 роках до Стандарту КБК внесені зміни. Нині діє редакція, затверджена наказом від 23.01.2020 [15]. Цей Стандарт КБК розроблений для встановлення єдиних вимог до сортового бурштину, що виробляється на КБК. Він повинен забезпечити гармонізацію вимог до сортового бурштину з вимогами до торгівлі на світовому ринку бурштину.

За класифікацією Стандарту КБК бурштин поділяється на класи: унікаль-

ознакою якого є наявність у ньому «різноманітних комах».

У країнах Балтії ювеліри використовують російську класифікацію бурштину-сировини, що є результатом як їхньої близькості до Калінінградської області, так і тривалого функціонування філії КБК в Литві.

На сайті КБК у відкритому доступі знаходиться інформація щодо відпускних цін на бурштин [16]. Ціни оновлюються в середньому двічі на рік, аналіз цін та обігу за 2019–2021 роки свідчить, що відпускні ціни на бурштин не змінюються, тоді як кількість реалізованого бурштину збільшується. Незначне коливання ціни фіксується за рахунок деталізації пропонованого бурштину, так у преїскуранті від 14.08.2019 для фракцій від 100 до 1000 г вперше опубліковані ціни на непрозорі і прозорі різновиди, а в преїскуранті від 05.11.2020 з'явився сувенірний бурштин. Також регулярно преїскурант доповнюють позиціями бурштину низької якості, наприклад, у преїскуранті від 17.02.2020 у фракціях від 5–10 до 50–100 г вперше опубліковані ціни на прозорий бурштин 4 групи якості, у преїскуранті від 01.04.2021 вперше для бурштину ситового сортування опубліковані ціни на залишки сортування.

Аналіз інформації з сайту КБК свідчить про поступову переорієнтацію з ринку Китаю на ринки Європи та регіону Близького Сходу, який наразі стає одним з перспективних ринків, особливо для високоякісного та унікального бурштину [12, 13].

Польща

Лідером у сфері переробки та виготовлення виробів з бурштину є Польща. Так, за даними Міністерства економіки Республіки Польща, на частку цієї країни припадає близько 70 % світового виробництва ювелірних виробів з бурштиновими вставками.

Лідерство Польщі на світовому ринку продуктів переробки бурштину пов'язано з історично сформованою спеціалізацією польських ювелірів на виготовленні ювелірних виробів і біжутерії з бурштином. Традиції ювелірного виробництва, а також ефективна політика державної підтримки переробки бурштину дозволили сформувати в Поморському воєводстві бурштиновий промислово-туристичний кластер. Так,

Таблиця 4. Видобуток бурштину на КБК у 2000–2020 роках [11, 12]

Рік	Річний видобуток, тонни	Рік	Річний видобуток, тонни	Рік	Річний видобуток, тонни
2000	441,8	2007	287,5	2014	237
2001	275,9	2008	333	2015	313
2002	207,9	2009	341,5	2016	316
2003	188,2	2010	341,5	2017	453
2004	261,5	2011	342	2018	500
2005	201,6	2012	300	2019	457,5
2006	131,9	2013	380	2020	525

Реалізація бурштину-сировини відбувається за трьома напрямками:

- відкриті очні аукціони для переробників бурштину,
- біржові торги на електронній торговій площадці,
- прямі контракти (по залишковому принципу).

ний (вагою не менше 1000 г), виробний (сортований), фракційний/просіяний (сортований), бурштин «чорний лак» та бурштин некондиційний.

Також в редакції Стандарту КБК від 14.05.2018 почали виділяти бурштин у вигляді крапель, класифікаційною ознакою якого є краплеподібна форма, та бурштин з інклюзами, класифікаційною

тільки в м. Гданську щорічно переробляється понад 100 тонн бурштину, а на частку виробів з бурштином припадає 90 % обороту ювелірних фірм цього регіону. Всього станом на 2019 рік у бурштиновій галузі Польщі діяло близько півтори тисячі приватних малих і середніх підприємств, які забезпечували зайнятість понад семи тисячам осіб.

Переробка бурштину була включена Міністерством економіки Польщі в число 15 пріоритетних національних галузей, які отримують підтримку на державному рівні, і субсидується в рамках програми «Бурштин – надбання Польщі». Органи державної влади Польщі надають підтримку бурштиновій галузі за такими основними напрямками: фінансове стимулювання, підтримка експорту, проведення маркетингових досліджень, підтримка виставково-ярмаркової діяльності. Державна підтримка у сфері зовнішньоекономічної діяльності дозволила польським компаніям значно наростити присутність в такій ключовій з точки зору збуту готової продукції країні, як Китай, і тим самим сприяла зміцненню позицій підприємств Польщі на світовому бурштиновому ринку.

Проте своєю сировиною Польща не забезпечує навіть потреби внутрішнього ринку, оскільки, за оцінками експертів, щорічна потреба бурштину в країні становить близько 200 тонн.

За відомостями «Балансу ресурсів родовищ корисних копалин у Польщі на 31.12.2019» [17], наведеними Державним геологічним інститутом, сумарні балансові запаси бурштину становлять 1546,65 тонн, з них за категорією А+В+С₁ – 84,11 тонн, за категорією С₂ – 1462,54 тонн (табл. 5).

Державним балансом запасів корисних копалин Польщі враховуються 17 родовищ – 8 в Люблінському воєводстві та 9 в Поморському воєводстві. Проте у 2019 році видобуток бурштину проводився лише на родовищі Górkа Lubartowska-Niedźwiada в Люблінському воєводстві, де було видобуто 70 кг бурштину. Також під час геологічних робіт у рамках затверджених проектів розвідки було видобуто 227 кг у районі Поморського воєводства, 196,95 кг у районі Люблінського воєводства та 74,0 кг у районі Західнопоморського воєводства. Всього в 2019 році видобуто 567 кг.

Крім того, за даними [17], щорічно збирається на пляжах Балтійського узбережжя близько 5–6 тонн бурштину, але підкреслюється, що ця оцінка є дуже приблизною, не має підтвердження і не враховується в розрахунках ресурсів бурштину.

Продаж бурштину-сировини проводиться за прямими контрактами. Необхідно підкреслити, що в Польщі не існує так званої біржі бурштину, про яку час-

то пишуть в українській пресі. ДГЦУ в 2015 і в 2019 роках було направлено запит до Міжнародної асоціації бурштинників (Międzynarodowe stowarzyszenie bursztynników) щодо роботи польської біржі бурштину. В обох випадках отримано відповідь, що біржові бурштинові торги в Польщі не проводяться. У свою чергу огляд роботи всесвітньовідомих міжнародних виставок «Amberif» і «Ambermart» (Гданськ), свідчить, що вони орієнтовані переважно на продаж виробів з бурштину.

Литва

Істотний розвиток в останнє десятиліття також отримала бурштинова галузь Литви – головного конкурента Польщі на світовому ринку бурштинових виробів. За експертними оцінками, на частку литовських виробників припадає близько 18 % світового ринку ювелірних виробів з бурштином.

Литва забезпечується сировиною, яка імпортується з Росії та України. При тому, що Литва є одним з головних імпортерів бурштину-сировини російського походження, значні обсяги сировини не переробляються литовськими ювелірами, а реекспортуються до Польщі і Китаю.

Так само, як у Польщі та Китаї, що спеціалізуються на переробці бурштину, ринок сировини в Литві також наповнюється завдяки контрабанді бурштину з Калінінградської області Росії й України. Наприклад, на ювелірній виставці «Amber Trip» у 2018–2020 роках проводився продаж бурштину-сировини на торговельному майданчику «Amber Trip Raw trade», де організатори пропонували для продажу також й український бурштин різних фракцій [18]. Проте необхідно зазначити, що в 2018–2020 роках легальний експорт українського бурштину-сировини в Литву, в тому числі з метою реалізації на виставці «Amber Trip», не був зафіксований.

Видобування бурштину в Литві не проводиться. У 2016 році на виїзному засіданні Всесвітньої бурштинової ради, яке відбулося в Литві, мером міста Нерінга (Литва) було презентовано

Таблиця 5. Розподіл ресурсів бурштину в Польщі станом на 31.12.2019 (у тоннах)

	Кількість родовищ	Геологічні ресурси			Позабалансові	Промислові ресурси
		Балансові				
		Загальні	A+B+C ₁	C ₂ +D		
Загальна кількість ресурсів	17	1546,65	84,11	1462,54	23,5	41,97
Включаючи ресурси родовищ, що експлуатуються						
Діючі родовища	1	97,93	0,00	97,93	-	8,53
Включаючи ресурси родовищ, що не експлуатуються						
Разом	14,00	1428,97	64,36	1364,61	23,50	33,44
Родовища, де проведена детальна розвідка	5	64,36	64,36	-	2,96	33,44
Родовища, де проводиться попередня розвідка	9	1364,61	0,00	1364,61	20,54	-
Включаючи родовища, де експлуатація припинена						
Експлуатація припинена	2	19,75	19,75	-	-	-

проект розробки родовища бурштину на Куршській косі на крайньому заході Литви. За відомостями Геологічної служби Литви, родовище має прогнозовані запаси 112 тонн. Проте роботи за проектом було зупинено, оскільки Куршська коса була включена до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО і охороняється як видатна природна і культурна цінність.

Інші країни

На території Данії і Німеччини родовища та прояви відомі на півострові Ютландія, у Шлезвіг-Гольштейні та на узбережжі Балтійського моря. Видобування бурштину в копальні Гойтше (Goitsche) району Биттерфельд землі Саксонія-Анхальт (Німеччина) проводилося з 1975 по 1993 роки. Поклади бурштину було відкрито в 1953 році під час розробки родовища бурого вугілля, де щороку видобували 20–40 тонн вишнє-жовтих смол, значну частину яких використовували як хімічну сировину. Розробку родовища припинено в 1993

році через екологічні причини і воно було затоплено [2]. За відомостями членів Всесвітньої бурштинової ради з Німеччини, в 2017–2019 роках були здійснені спроби видобування бурштину на затопленому родовищі з плавучої платформи. Інформація про кількість видобутого бурштину відсутня.

Висновок

Динаміка функціонування легального українського ринку бурштину-сировини свідчить про поступовий вихід з періоду невизначеності.

Оновлено законодавство щодо видобутку бурштину, знижено розмір рентної плати за користування надрами для видобутку бурштину з 25 до 10 %. Спрощено придбання спеціальних дозволів на геологічне вивчення бурштиноносних надр, у тому числі з ДПР, з подальшим видобуванням бурштину строком на п'ять років. Спеціальні дозволи реалізуються в системі електронних торгів «Prozorro.Продажі». Кількість спеціальних дозволів, реалізова-

них через систему електронних аукціонів постійно збільшується, у 2020 році продано 11 ділянок, а в першому кварталі 2021 року вже продано 21 лот.

Видобуток бурштину в Україні у 2020 році досяг 6,3 тонни, це найбільший показник з 2000 року. Вперше бурштин-сировину реалізують на відкритих аукціонах, у тому числі шляхом дистанційної участі в торгах.

Аналіз ринку бурштину-сировини в Росії свідчить про його стабільне зростання. Ринок бурштину в Литві і Польщі залежить від поставок з Росії й України, а також наповнюється завдяки нелегального бурштину-сировини. Проте Польща, на відміну від Литви, має значні реальні перспективи розробки власних родовищ бурштину.

Загальний огляд ринку за останні роки свідчить про значне скорочення та перерозподіл міжнародного ринку бурштину, зменшується кількість оптових покупців з Китаю, а на ринок виходять багаті країни Близького Сходу: ОАЕ, Катар, Кувейт тощо.

Використані джерела

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин: Закон України від 19.12.2019 р. № 402-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2020. № 20. Ст. 141.
2. Kosmowska-Ceranowicz B. Bursztyn w Polsce i na świecie. Warszawa, 2012. 299 p.
3. Мінеральні ресурси України. Державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України». Київ, 2020. 270 с.
4. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення зміни до статті 252 Податкового кодексу України щодо упорядкування розміру ставки рентної плати за користування надрами для видобування бурштину: Постанова Верховної Ради України від 19.12.2019 р. № 403-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2020. № 21. ст. 147.
5. Державна служба геології та надр України. Два спецдозволи на бурштинові ділянки продали за 41 млн. грн. URL: <https://www.geo.gov.ua/dva-specdozvoli-na-burshtinovi-dilyanki-prodali-za-41-mln-grn/> (дата звернення: 26.03.2021).
6. Нова Держгеослужба: сучасний підхід до надрокористування. Річний звіт 2020. URL: https://drive.google.com/file/d/1JVeEJ3YdIE1SuQ_baXMwFI-2dMX6Pd5S/view (дата звернення: 26.03.2021).
7. Державна служба геології та надр України. До держбюджету надійде близько 145 млн грн від продажу спецдозволів на аукціонах. URL: <https://www.geo.gov.ua/do-derzhbyudzhetu-nadijde-blizko-145-mln-grn-vid-prodazhu-specdozvoliv-na-aukcionax/> (дата звернення: 26.03.2021).
8. Prozorro продажі. URL: <https://prozorro.sale/auction/search/?query=%D0%B1%D1%83%D1%80%D1%88%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%B8%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C&source=all&index=3> (дата звернення: 26.03.2021).
9. Комунальне підприємство «Волиньприродресурс». Проведені аукціони. URL: https://vpr-ua.com/about_the_company/auction (дата звернення: 26.03.2021).
10. Янтарний комбінат. История месторождения. URL: <http://www.ambercombine.ru/dobycha/istoriya-mestorozhdeniya> (дата звернення: 26.03.2021).
11. Костяшова З. В. История Калининградского янтарного комбината. 1947-2007. Калининград: Министерство культуры Калининградской области, Калининградский областной музей янтаря, 2007. 125 с.
12. Янтарний комбінат. Годовой социальный отчет. URL: http://www.ambercombine.ru/press_center/godovoy-sotsialnyy-otchet/ (дата звернення: 26.03.2021).
13. Янтарний комбінат. Торги. URL: <http://www.ambercombine.ru/customers-and-partners/amber-trades> (дата звернення: 26.03.2021).
14. АО «Биржа "Санкт-Петербург"». Торги минеральным сырьем (янтарь). URL: <https://www.spbex.ru/8560> (дата звернення: 26.03.2021).
15. Янтарний комбінат. Техническое описание янтаря. URL: <http://www.ambercombine.ru/customers-and-partners/description-of-amber> (дата звернення: 26.03.2021).
16. Янтарний комбінат. Прейскурант свободно-отпускных цен на янтарную продукцию. URL: <http://www.ambercombine.ru/customers-and-partners/price> (дата звернення: 26.03.2021).
17. Mineral resources of Poland. URL: <http://geoportal.pgi.gov.pl/surowce> (дата звернення: 26.03.2021).
18. Ambertrip. URL: <https://ambertrip.com/en/raw-trade> (дата звернення: 26.03.2021).

References

1. On amendments to some legislative acts of Ukraine to improve the legislation on amber mining and other minerals: Law of Ukraine of 19.12.2019 № 402-IX. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR). 2020. № 20. Art. 141.
2. Kosmowska-Ceranowicz B. Bursztyn w Polsce i na świecie. Warszawa, 2012. 299 p.
3. Mineral resources of Ukraine. State Research and Production Enterprise "State Information Geological Fund of Ukraine". Kyiv, 2020. 270 p.
4. On adoption as a basis of the draft Law of Ukraine on amendments to Article 252 of the Tax Code of Ukraine on streamlining the rate of rent for the use of subsoil for amber mining: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of 19.12.2019 № 403-IX. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR). 2020. № 21. art.147.
5. State Service of Geology and Subsoil of Ukraine. Two special permits for amber plots were sold for UAH 41 million. Available at: <https://www.geo.gov.ua/dva-specdozvoli-na-burshtinovi-dilyanki-prodali-za-41-mln-grn/> (accessed 26 March 2021).
6. The New State Geological Survey: a modern approach to subsoil use. Annual Report 2020. Available at: https://drive.google.com/file/d/1JVeEJ3YdlE1SuQ_baXMwFI-2dMX6Pd5S/view (accessed 26 March 2021).
7. The New State Geological Survey: a modern approach to subsoil use. Annual Report 2020. Available at: https://drive.google.com/file/d/1JVeEJ3YdlE1SuQ_baXMwFI-2dMX6Pd5S/view (accessed 26 March 2021).
8. Prozorro sales. Available at: <https://prozorro.sale/auction/search/?query=%D0%B1%D1%83%D1%80%D1%88%D1%82%D0%B8%D0%BD%20%D1%81%D0%B8%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C&source=all&index=3> (accessed 26 March 2021).
9. Communal enterprise "Volynprirodresurs". Auctions were held. Available at: https://vpr-ua.com/about_the_company/auction (accessed 26 March 2021).
10. Amber factory. History of the deposit. Available at: <http://www.ambercombine.ru/dobycha/istoriya-mestorozhdeniya> (accessed 26 March 2021).
11. Kostyashova Z.V. History of the Kaliningrad Amber Factory. 1947-2007. Kaliningrad: Ministry of Culture of the Kaliningrad Region, Kaliningrad Regional Amber Museum, 2007. 125 p.
12. Amber factory. Annual social report. Available at: http://www.ambercombine.ru/press_center/godovoy-sotsialnyy-otchet/ (accessed 26 March 2021).
13. Amber factory. Auction. Available at: <http://www.ambercombine.ru/customers-and-partners/amber-trades> (accessed 26 March 2021).
14. «Exchange "Saint Petersburg"». Trading in mineral raw materials (Amber). Available at: <https://www.spbex.ru/8560> (accessed 26 March 2021).
15. Amber factory. Technical description of amber. Available at: <http://www.ambercombine.ru/customers-and-partners/description-of-amber> (accessed 26 March 2021).
16. Amber factory. Price list of free-selling prices for amber products. Available at: <http://www.ambercombine.ru/customers-and-partners/price> (accessed 26 March 2021).
17. Mineral resources of Poland. Available at: <http://geoportal.pgi.gov.pl/surowce> (accessed 26 March 2021).
18. Ambertrip. Available at: <https://ambertrip.com/en/raw-trade> (accessed 26 March 2021).

УДК 553.99

Е.П. Беличенко, кандидат геологических наук, руководитель отдела экспертизы драгоценного камня, эксперт International Amber Association
E-mail: lbgems@gmail.com

Ю.И. Ладжун, кандидат геологических наук, главный специалист отдела экспертизы драгоценного камня
E-mail: ladg1978@gmail.com

Е.В. Татаринцева, кандидат технических наук, главный специалист отдела экспертизы драгоценного камня
E-mail: tatarintseva.k@gmail.com

Ю.Д. Гаевский, главный специалист отдела экспертизы драгоценного камня
E-mail: gud@gems.org.ua

О.В. Максютя, руководитель отдела информационно-аналитических систем, издательства и печати
E-mail: oksana@gems.org.ua

М.А. Кравченко, главный специалист научно-исследовательской лаборатории
E-mail: kmikhailo96@gmail.com

Государственный геммологический центр Украины
ул. Дегтяревская, 38–44, г. Киев, 04119, Украина

Современное состояние и динамика развития рынка янтаря

Проведен анализ текущего состояния рынка янтаря в Украине и других странах-экспортерах, приведены данные о запасах, месторождениях, добыче. Описаны пути реализации янтаря-сырца (на открытых аукционах, биржевых торгах на электронных торговых площадках, путем прямых контрактов). Исследована динамика функционирования рынка янтаря в последние годы, проблемы и тенденции развития.

Ключевые слова: янтарь-сырец, месторождения, добыча, реализация.

UDC 553.99

O. Belichenko, PhD (Geol.), Head of the Department of Examination of Precious Stones, Expert of the International Amber Association
E-mail: lbgems@gmail.com

Yu. Ladjun, PhD (Geol.), chief specialist of the Department of Examination of Precious Stones
E-mail: ladg1978@gmail.com

K. Tatarintseva, Ph.D, chief specialist of the Department of Examination of Precious Stones
E-mail: tatarintseva.k@gmail.com

Yu. Gayevsky, chief specialist of the Department of Examination of Precious Stones
E-mail: gud@gems.org.ua

O. Maksyuta, Head of the Department of Information-Analytical System and Publishing
E-mail: oksana@gems.org.ua

M. Kravchenko, chief specialist of the Research Laboratory
E-mail: kmikhailo96@gmail.com

State Gemmological Centre of Ukraine
38–44 Deghtyarivska Str., Kyiv, 04119, Ukraine

The current state and dynamics of amber market development

The analysis of the current state of the amber market in Ukraine and other exporting countries is carried out, data on reserves, deposits, amber mining are given. The ways of selling of amber-raw materials are described (at open auctions, exchange trades on electronic trading platforms, by means of direct contacts). The dynamics of the functioning of the amber market in recent years, problems and development trends have been investigated.

Keywords: raw-amber, deposits, mining, realization.